

1. Obiekt:

092/3

DOM RZĄDCY w zespole folwarcznym

2. Czas powstania
ok. poł. XIX w. –
pocz. XIX w.

3. Miejscowość

SOKOLINIEC

4. Adres **Sokoliniec**
73-210 Recz

nr działki **133/5**

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo **zachodniopomorskie**

powiat **Choszczno**

gmina **Recz**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Falkenwalde (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975 r.

województwo **szczecińskie**

powiat **Choszczno**

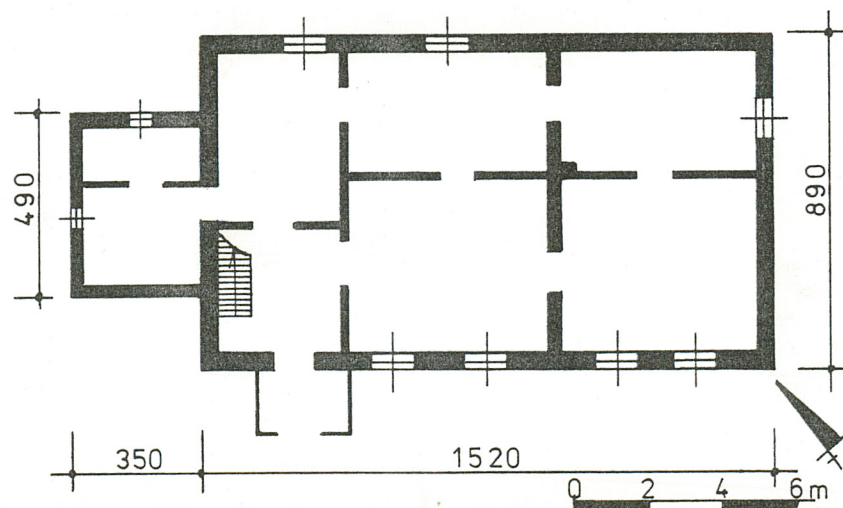
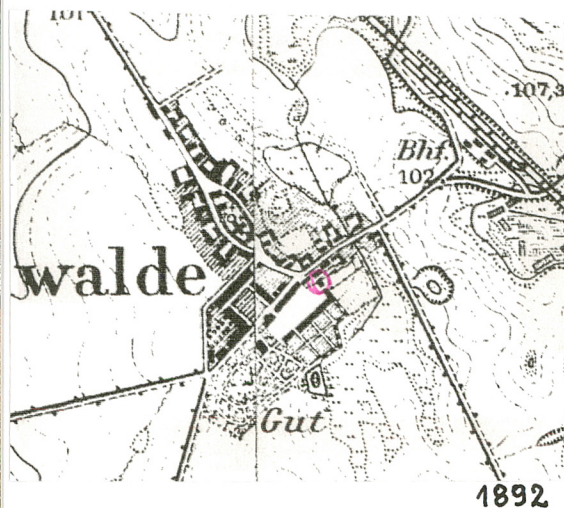
8. Właściciel i jego adres
Agencja Własności Rolnej Skarbu
Państwa, Oddział Terenowy
w Szczecinie ul. Wały Chrobrego 4
70-500 Szczecin

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr **A-49** data **18.08.2000 r.**

Sokoliniec jest to wieś o metryce średniowiecznej; stare lenno rodziny von Güntersberg. W 1628 r. wieś liczyła 46 łanów, odnotowano 3 kmieci, 2 karczmy, kuźnię i owczarnię.

Pierwszym, znanym właścicielem wsi był (w 1650 r.) był Mateusz v. Güntersberg, następnie Franciszek v. Güntersberg (radca Elektoratu Brandenburskiego); od 1679 r. syn w/w – również Franciszek (królewski komisarz wojenny). W 1730 r. majątek odziedziczył Ernest v. Güntersberg, a od 1756 r. – w drodze koligacji rodzinnych – przeszedł na rzecz rodziny v. Blumenthal. Od 1770 r. majątek został przekształcony w allodium. W 1783 r. majątek kupił (za 36.000 talarów) Ewald v. Wedel; następnie w posiadaniu spadkobierców (dzieci).

W 1812 lub 1817 r. Sokoliniec oraz Rybaki kupił (za 105.000 talarów) Christian v. Hoffmüller; za jego rządów powiększono obszar majątku z 2.600 do 3.078 mórg. W 1862 r. majątek odziedziczył syn Fryderyk Wilhelm v. Hoffmüller, który wybudował pałac i nowe podwórze folwarczne oraz urządził park; w owym czasie we wsi było 11 gospodarstw chłopskich i 12 chałupników. Po śmierci w/w (1892 r.) majątek w posiadaniu wdowy – Joanny z domu Giese.

Ok. 1920 r. dobra sokolińskie (bez Rybaków) kupił Rudolf Stubenrauch – niemiecki konsul w Chile. Przed II wojną światową majątek należał do Hansjörga Howalda Stubenrauch i liczył 846 ha ziemi.

Ewidencjonowany dom mieszkalny (rządcy) został wzniesiony – prawdopodobnie – na **pocz. XIX w.**, po rozbudowie wcześniejszego budynku. Datowanie obiektu oparto na analizie cech formalnych (tj. zróżnicowanym materiale ceglanym i typie więźby dachowej o mechanicznej obróbce) oraz kartograficznych (na **c.d. wkładka nr 1**

Orientacja

Sokoliniec jest to niewielka wieś sołecka, położona w południowej części woj. zachodniopomorskiego, oddalona ok. 65 km na wschód od Szczecina i ok. 5 km na płn.-zachód od Reczu (siedziby UMiG). Miejscowość usytuowana przy lokalnej (bocznej) drodze, skomunikowanej od południa z szosą Szczecin – Bydgoszcz. Wieś położona na obszarze Równiny Wapnickiej, na lekko pofałdowanym (morenowym) terenie; ok. 1 km na północ od wsi rozciąga się niewielki kompleks leśny, a ok. 1 km na pld.-zachód znajduje się jezioro Wapnickie.

Rozplanowanie przestrzenne wsi w formie owalnicy, wytyczonej na osi NW – SE, z dominującym zespołem pofolwarcznym w części pld.-wschodniej.

Sytuacja

Ewidencjonowany obiekt zlokalizowany jest w południowej części wsi, w ramach historycznego zespołu folwarcznego, w obrębie działki geodezyjnej nr 133/5. Zabudowania folwarczne rozlokowane na planie prostokąta, zorientowanego na osi SW – NE, z budynkami gospodarczymi wzdłuż dłuższych boków i zabudowa mieszkalną na przeciwległej osi. Historyczny dom rządcy posadowiony jest w płn.-wschodniej części podwórza (w osi widokowej pałacu), otoczony współczesnym (zdziczałym) sadem i ogrodem. Po południowej stronie domu ulokowana ceglana trafostacja, a przy zachodnim narożniku dwa, niewielkie budynki gospodarcze, połączone murem ogrodzeniowym.

Materiał, technika, konstrukcja: *zawach*

Posadowienie: obiekt osadzony na kamiennych fundamentowych; cokół z kamienia łamanego, nietynkowany, o wys. 20 cm.

Ściany: obwodowe i przybudówka północna (fot. 1-4) wykonane z czerwonej cegły ceramicznej (wiązanie krzyżowe), o przekroju ok. 45 cm, nietynkowane; południowa część budynku z nieco jaśniejszej (młodszej) cegły. Nadproża okienne i drzwiowe również ceglane, w formie łuków odcinkowych.

Ściany wewnętrzne w większości z cegły surowej (fot. 6), o przekroju ok. 25 cm, za wyjątkiem ściany na osi krótkiej budynku (z cegły ceramicznej), która stanowiła szczyt pierwotnego budynku. Pokój na poddaszu i wędzarnia wydzielone ścianami ryglowymi (z ceglanym wypełnieniem), tynkowane i bielone. Ściany piwnicy kamiennie-ceglane.

Stropy: drewniane, belkowe ze ślepą podłogą, deskowym pułapem i podsufitką na matach trzcinowych; w piwnicy strop belkowy nagi.

Więźba dachowa: drewniana, chronologicznie zróżnicowana (większość elementów historyczna, tj. XIX-wieczna i z pocz. XX w., krokwie wymienione po 1945 r). Jest to konstrukcja (fot. 7) krokwiowo-płatwiowa (płatwie pośrednie i stopowe) z podporami stolcowymi i wzmocnieniem kleszczowym. Końce krokwi wsparte zaciosami na płatwiach stopowych, ułożonych na (ok. 140 cm) słupach ścianki kolankowej i wyprowadzone ok. 40 cm poza lico ścian. Poszczególne wiązary stabilizowane są zastrzałami i mieczami. Stożce i płatwie pośrednie obrobione od topora (ok. 17 x 18 cm); ścianka kolankowa, zastrzały i kleszcze o mechanicznej obróbce budulca; krokwie współczesne, z wąskich kanciaków.

Daszek nad przybudówką o konstrukcji krokwiowo-płatwiowej.

Pokrycie: połaci dachowych stanowi papa asfaltowa, ułożona na deskowym „zapierzeniu”.

Podłogi i posadzki: brak, zerwane; pierwotnie były tutaj podłogi deskowe.

c.d. wkładka nr 1

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 700 m³ – dom mieszkalny ok. 50 m³ – przybudówka</p>	<p>15. Powierzchnia zabudowy</p> <p>135,3 m² – dom mieszkalny 17,2 m² – przybudówka</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>dom rządcy</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>obiekt nieużytkowany</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)</p> <p>Brak danych</p> <p>Na podstawie wizji lokalne można stwierdzić, że po 1945 r. (l. 50/60-te) przeprowadzono remont kapitalny; wymieniono więźbę dachową (krokwie i pokrycie) oraz część stolarki okiennej i drzwiowej, wykonano nowe instalacje. Od poł. l. 90-tych obiekt nieużytkowany, opuszczony – zdewastowany.</p> <hr/> <p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany, sklepienia, stropy, konstrukcja dachowa, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólny stan techniczny budynku należy określić jako zadowalający. Pokrycie dachu stosunkowo szczelne, mury stabilne. Brak stolarki, wewnątrz zdewastowane – zerwane podłogi, instalacje. Obiekt niezabezpieczony – popada w ruinę.</p>		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Ewidencjonowana obiekt stanowi integralny element historycznego zespołu folwarcznego, który łącznie z pałacem i parkiem został wpisany do rejestru zabytków, przez co podlega prawnej ochronie konserwatorskiej. Obiekt winien być zachowany i poddany remontowi, z przeznaczeniem na cele mieszkalne.</p> <p>W sensie konserwatorskim należy dążyć do zachowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pierwotnej, parterowej bryły z dachem 2-spadowym; - ogólnej kompozycji i wystroju elewacji, opartej na odsłoniętym wątku muru ceglanego; - skali otworów okiennych i drzwiowych. <p>Wszelkie prace budowlane przy obiekcie, a także w obrębie podwórza folwarcznego winny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie.</p>	

21. Akta archiwalne, źródła ikonograficzne i kartograficzne (rodzaj, nr i miejsce przechowywania)

Mapa wsi z 1827 r. – kserokopia z dokumentacji konserwatorskiej, archiwum WOSOZ w Szczecinie.

Mapa topograficzna wsi Sokoliniec (niem. Falkenwalde) z 1892 r. – kserokopia ze zbiorów BDZ w Szczecinie.

23. Uwagi różne

Neg. nr: 75. 296 – 75. 303;
ZWKZ w Szczecinie;

Nr inw. dok. Kom. 7606/2002. B07

24. Opracował: (imię, nazwisko, data, podpis)

tekst **mgr Waldemar Witek – BSiDK Szczecin, 05.2002 r.**

plany, rysunki **mgr Waldemar Witek – BSiDK Szczecin, 05.2002 r.**

zdjęcia, fotogr. **mgr Waldemar Witek – BSiDK Szczecin, 05.2002 r.**

miejsce przechowywania negatywów **BDZ w Szczecinie**

**KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW
PRAWA AUTORSKIEGO**

22. Bibliografia

H. Berghaus, Landbuch des Herzogthums Stettin von Kammin und Hinterpommern, Th. II. Bd. IV, Stettin 1868.

U. Borkowska, Sokoliniec – pałac, dokumentacja historyczno-architektoniczna, PKZ Szczecin 1985 (m-pis w archiwum WOSOZ w Szczecinie).

Gemeinden und Gutsbezirke der Provinz Pommern und ihre Bevölkerung, Berlin 1874.

H. Grecki, Sokoliniec – park pałacowy, Szczecin 1997 (m-pis w archiwum WOSOZ w Szczecinie).

Niekammer's Landwirtschaftliche Güter Adressbuch, Bd. I Provinz Brandenburg, Leipzig 1905, 1928, 1931.

W. Witek, Sokoliniec - karta zespołu folwarcznego, 1987 r.

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach
(daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

3 wkładki szczegółowe

1. Miejscowość SOKOLINIEC	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) DOM RZĄDCY	5. Zawartość wkładki: tekst, mapa z 1827 r., plan sytuacyjny, mapa ewidencyjna gruntów
2. Gmina Recz		
3. Województwo zachodniopomorskie		

c.d. rubr. nr 12

mapie z 1892 r. w tym miejscu ulokowany był niewielki budynek, odpowiadający połowie obecnego rzutu domu). Oprócz tego należy przypuszczać, że budowa (rozbudowa) nowego domu rządcy wiązała się ze zmianami własnościowymi; w kon. XIX w. majątek przejęła wdowa po Fryderyku Wilhelmie von Hoffmüller (Joanna), która musiała korzystać z fachowych zarządców folwarkiem. Z kolei następny właściciel Rudolf Stubenrauch (1920 – 1931) był konsulem w Chile i również musiał opierać się na zarządcach.

Brak informacji o architekcie lub budowniczych obiektu; należy przypuszczać, że został wzniesiony przez miejscowych robotników folwarcznych, pod nadzorem mistrza budowlanego. Do czasów II wojny światowej był to tzw. budynek rządcy; po 1945 r. dom mieszkalny pracowników miejscowego PGR-u; obecnie w zasobach Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, od kilku lat nieużytkowany, opuszczony i zdewastowany.

Jest to budynek murowany (cegłany), parterowy, częściowo podpiwniczony, nakryty dachem 2-spadowym (z użytkowym poddaszem), o jednorodnym (uproszczonym) wystroju elewacji.

c.d. rubr. nr 13

Schody: na poddasze 1-biegowe, drewniane, policzkowe; brak schodów do piwnicy.

Stołarka okienna: zachowana fragmentarycznie, brak skrzydeł lub przeszklenia, a otwory w szczycie płn.-zachodnim częściowo zamurowane (pomniejszone). Są to okna (fot. 5) skrzynkowe, 4-skrzydłowe (asymetryczne), dzielone zewnętrznym skrzydłem. Na poddaszu umieszczone były niewielkie okna 1-skrzydłowe, krosnowe, a w szczycie pld.-wschodnim 2-skrzydłowe.

Stołarka drzwiowa: brak. Pierwotnie w budynku występowały drzwi 1-skrzydłowe, płycinowe.

Rzut

Budynek założony na planie prostokąta, zorientowanego na osi NW – SE, o wymiarach 1520 x 890 cm; front zwrócony w kierunku pld.-zachodnim, w stronę podwórza folwarcznego. Należy przypuszczać, że obiekt powstał w wyniku rozbudowy wcześniejszego budynku, którego obrys miał kształt zbliżony do kwadratu (ok. 9 x 9 m). Przy szczycie płn.-zachodnim znajduje się przybudówka (350 x 490 cm), dostępna jedynie od wewnątrz budynku. Jedyne wejście do domu umieszczone jest w ścianie frontowej, bliżej szczytu NW i obudowane wtórnym gankiem.

Bryła

Ewidencjonowany budynek charakteryzuje się zwartą bryłą, w kształcie leżącego prostopadłościanu, nakrytego płaskim dachem 2-spadowym; wysokość całkowita wynosi ok. 600 cm, a stosunek wysokości ścian do wysokości dachu jak 6 : 1. W sensie formalnym jest to budynek parterowy (h=250 cm), częściowo podpiwniczony (w obrębie sieni, o głębokości ok. 190 cm), z użytkowym poddaszem (w szczycie południowym pokoi, a pozostała część o charakterze składowym).

Przybudówka płn.-zachodnia również parterowa, nakryta płaskim daszkiem pulpitowym, o wysokości ok. 350 cm.

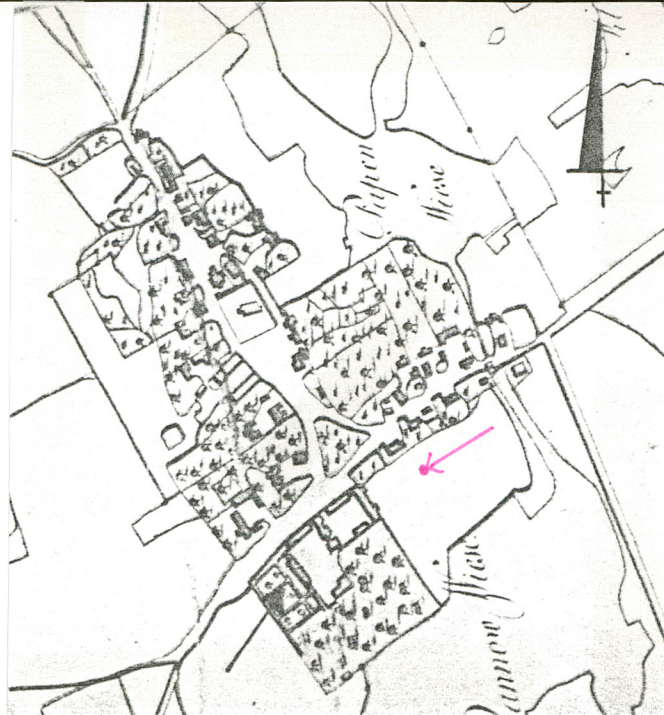
c.d. wkładka nr 2

Wkładkę założył: **mgr W. Witek, 05.2002 r.**

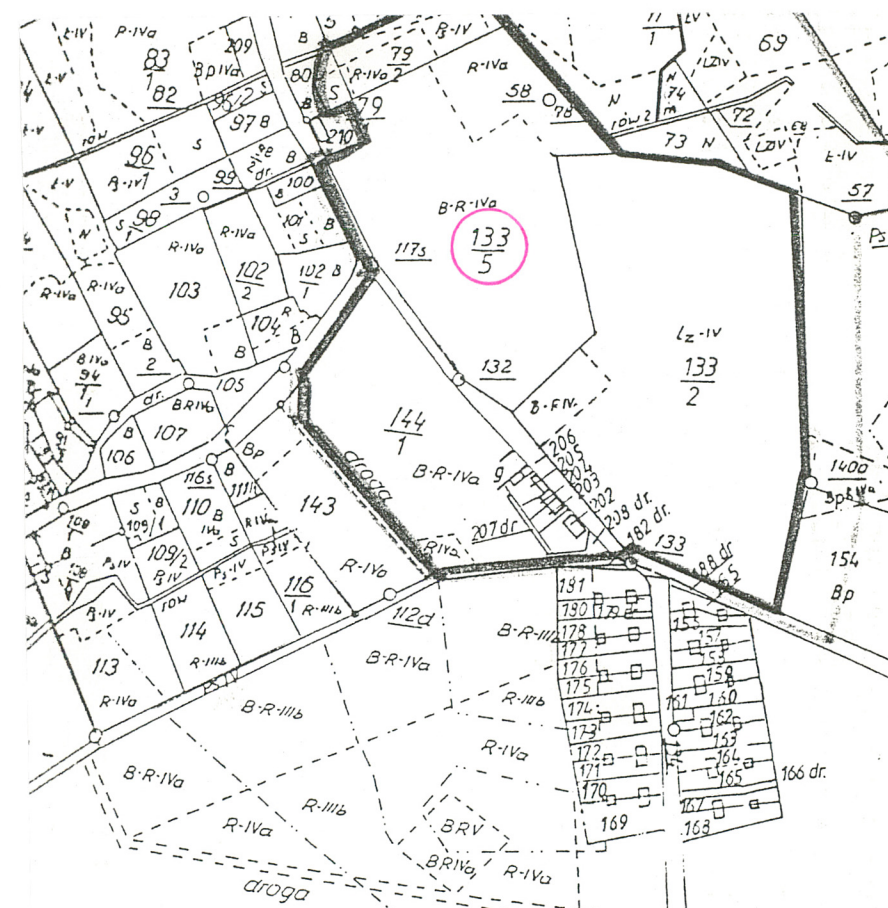
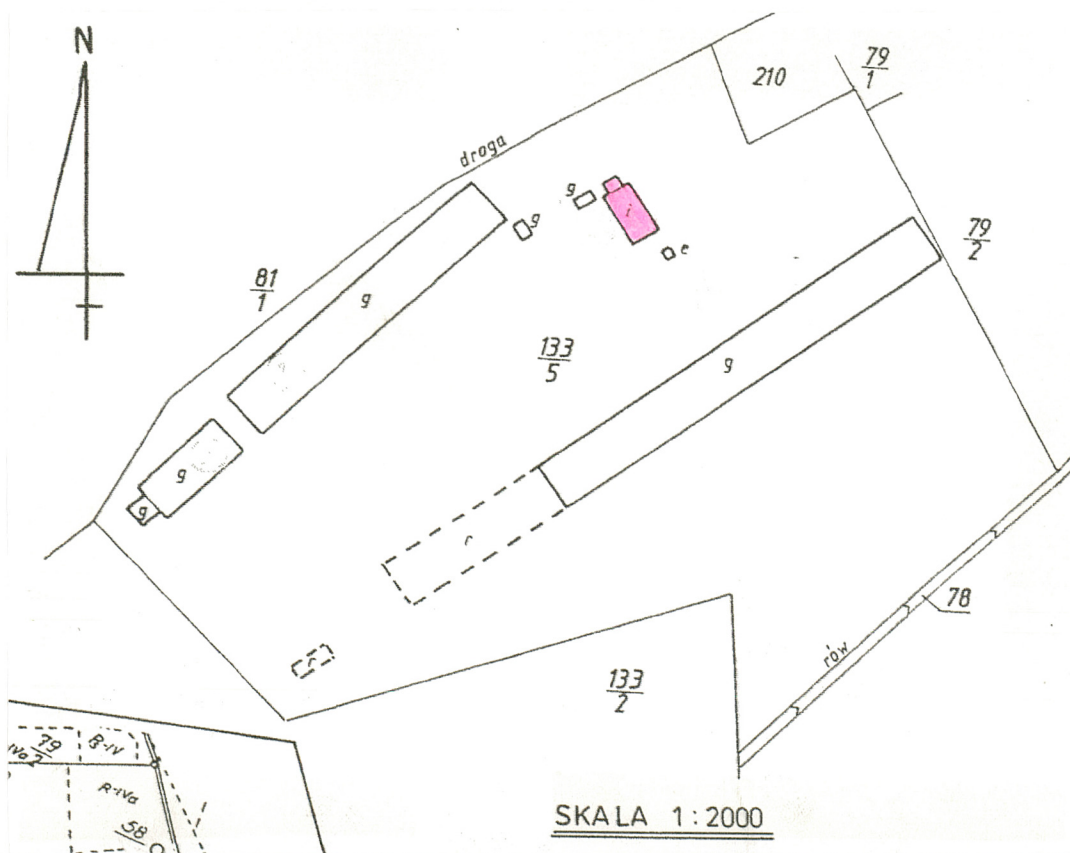
Miejsce przechowywania negatywów: **BDZ w Szczecinie**

Wzór ODZ

1827

Oznaczenia:

           granica ochrony zabytkowego założenia

1. Miejscowość SOKOLINIEC	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) DOM RZĄDCY	5. Zawartość wkładki: tekst, foto
2. Gmina Recz		
3. Województwo zachodniopomorskie		

c.d. rubr. nr 13**Elewacje**

Elewacje budynku o pierwotnej kompozycji i wystroju (fot. 1-4)

Elewacja frontowa (płd.-zachodnia) 5-osiowa, rytmiczna; elewacja płn.-wschodnia 2-osiowa, arytmiczna; elewacja płd.-wschodnia 1-osiowa, a w szczycie 2-osiowa (rytmiczna); do elewacji szczytowej płn.-zachodniej dostawiona parterowa przybudówka.

Jedynym elementem poziomego ukształtowania elewacji jest prosty gzyms międzykondygnacyjny (warstwa cegieł w układzie główkowym na zrąb). Otwory okienne ujęte odcinkowymi nadprożami i zwieńczone analogicznymi gzymsami oraz z prostymi parapetami. Wszystkie elewacje o jednorodnej fakturze i kolorystyce muru ceglanego (o wążku krzyżowym), starannie spoinowane.

Wnętrze

Pierwotne rozplanowanie wnętrza zachowane. Jest to układ 2-traktowy (trakt frontowy głębszy), bez korytarza, z przechodnimi pomieszczeniami (pokoje, kuchnia i sień). W przybudówce dwa, niewielkie pomieszczenia (po 1945 r łazienka i wc).

Wyposażenie

Brak.

Instalacje

Brak. Zachował się jedynie system kominowy: dwa kominy słupowe oraz wędzarnia na strychu (fot. 8).

Spis fotografii:

1. elewacja frontowa płd.-zachodnia
2. elewacja płn.-wschodnia
3. elewacja płd.-zachodnia z przybudówką
4. elewacja szczytowa płd.-wschodnia
5. okno skrzynkowe w ścianie frontowej – widok od wewnątrz
6. wnętrze pomieszczenia frontowego ze ścianami z surowej cegły
7. wieźba dachowa – widok ogólny w kierunku południowym
8. poddasze – wędzarnia z ryglową suszarnią

c.d. wkładka nr 3

Wkładkę założył: **mgr W. Witek, 05.2002 r.**

Miejsce przechowywania negatywów: **BDZ w Szczecinie**

Wzór ODZ

2.

3.

4.

1. Miejscowość **SOKOLINIEC**

2. Gmina **Recz**

3. Województwo **zachodniopomorskie**

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

DOM RZĄDCY

5. Zawartość wkładki:

foto

5.

6.

7.

8.